

A jogok azonban nem a bűrőt és az íróasztalt jelentik, hanem az állam-eszmények magasabb inspirációját, a művészet igénybevételét a nagy nemzeti feladatok teljesítésében, a művészek közreműködését a nemzeti gondolatok és célok propagálásában, előkészítésében, megvalósításában. Az állam nem írhat elő hivatalos stílust, mert ez csak megmerevedésre, protekcionizmusra, helytelen szelekcióra vezetne. Az államnak minden stílus jó, amely valóban komoly és művészi.

A művészetpártolásban az állam nem lehet karitatív. Karitatív feladatát más módon végzi el. Az állam fölötte áll úgy a politikai, mint a művészeti pártoknak, mert valamennyit magában foglalja.

Sok helyütt, így Olaszországban maga az állam szervezi meg a művészeket, s maguknak a művészeknek érdekében kizárja a kontárokat, mert az esztétikai értelemben vett művészi proletariátus époly veszedelmes, mint minden más szellemi proletariátus. Az állam és a társadalom nemcsak a művészetnek és általában a kultúrának, de magának a művészetnek is jót tesz, ha a gyenge művészt, szóval a nem-művész művészt más produktív pályákra tereli. Az államnak ma belső életében és külső propagandájában fontos fegyvertársa a művészet, mert olyan fegyverrel rendelkezik, amely ellenállhatlan.

A művészet a mai Magyarországon sem luxus cikk, nem is csak kísérő jelenség, hanem magasabb misszióra szánt tényezője az államnak és a társadalomnak. Művészetünk a magyar élet, a magyar munka szerves része, a nemzeti lélek egyik életformája. A magyar művész kovácsa annak a magyar energiának, amelyre belső megújulásunkban és külső küzdelmeinkben a szent magyar jövő érdekében egyformán szükségünk van. *Gerevich Tibor.*

GÁBRISKA KARÁCSONYA.

KINT a tornyokban karácsonyt zendítettek a harangok. Csordapásztorok jődögéltek messzi pusztáról, havas majorokról tisztességet tenni a betlehemi Királynak. Kóringyások legényserege járta a kalácsszagú utcákat és csengős botjukkal megveregették az ablakokat :

ÖrvendjeteK, megszületett
Betlehemben a szeretet,
Dicsőség, békesség . . .

* * *

— Na, mit ölelgeted a kapufélfát? Ehen a cókmókod, oszt lódulj, pusztulj a háztól! Színedet se lássam te rossz kutya, te! Nem hallgatsz anyád szavára? Fel is út, le is út, takarodj, amerre láatsz! . . .

Takarodott is Gábriska a háztól, de még szülőfalujából is. Béresnek állt túl a Körösön. Híre járt, tudta az anyja is, de nem gondolt vele :

— Ahogy szórja, úgy szedi. Lássa sorát.

Látta is szegényfeje. Hajtották mint a barmot, szakadásig. Még télen sem volt nyugsága. Éjfélekig morzsolt a padláson mécs nélkül. Mikor lemorzsolta a kiadott vékákat, ragadt szemmel végigdült a csutkán. De alig melegedett meg feje alatt a tengerizsák, már felcibálták :

— Gyerünk már hé, bög a tehén! Meddig hevernél még?

Lódult is Gábriska, mint égő istállóból a jószág és meg sem állt a kenyérlevesig. Azt is csak úgy ládára lökték neki, mint a kutyának:

— Egyél, ne!

Ugyan kemény legény volt ám Gábriska. Nem panaszkodott soha senkifíának. Inkább belepusztult volna, mintsem rosszra járt volna a szája, vagy hogy ő, Csókvarga Gábor visszarimánkodta volna magát az anyja házához.

— Olyan nincs, nem is volt, de nem is lesz.

Ha pedig ölegénysége megkötötte magát, hát tizenkét bivajjal sem lehetett elmozdítani szándékától.

Hiába! Mikor tavaly karácsony éjtszakáján belevágta volt bicskáját a kútkávéba és lekiáltott:

— Mondsza tündér, szavad várom.

Eszteendőre lesz-e párom énnekem?

Ő nyilván hallotta, mintha csak most hallaná:

— Halld, iralom: eszteendőre, Szabó Orzsit főkötőre kéreted!

— Hát ez egyenes, mint a kútostor, fényes, mint a Nap szeme. Mért nem akarja ezt az ő tulajdon édesanyja megérteni? Márpedig lett légyen bárkinek bármi számítása, ő ettől el nem tér. Ezt akkor Orzsikának is megmondotta volt.

Csókvargáné ismerte is tulajdon kedves fiát. De mégis odagondolt: Majd megtörik a maga kenyeren.

De bizony már éppen esztendeje a dolognak és Gábris még mindig fafejűsködött.

Ma aztán valahogy, Csókvargáné maga se tudta kiért-miért, csak sütött, főzött, mint aki vendéget vár. Nem is az eszében, de valahol anyai szíve legalján mégis csak hitte, hogy Gábriska fia hazajön.

Hogyne, hiszen nagy ünnep ez. Igen jeles. Karácsony.

Már kész is volt mindennel. Asztal sarkán a kalács, dió, mogyoró, pecsenye, bor. Egyen, igyon Jézuska, ha jön. Az asztal alá szénát, szalmát tömött, frisset, töretlent. Hadd legyen az Úr kisszamarának is helye. Abrakot is szórt bővösen. Ne légyen semmiben sem hiány. Hiszen ő nagyon szereti Jézuskát.

Aztán annak rendje, módja szerint asztal mellé térdelt és imádkozásba fogott. De hogy, hogyanem, mindig Gábriska fia került elébe:

Hogy is ilyen engedetlen ez a gyerek? Ha ő, édes szülőanyja egyszer azt mondja: Gábris fiam, elveszed Herpai András bátyád jányát. Szemrevaló is, jó dolgos, úgy szó, fon, mint a pók, kaszál, kapál, gyűjt, lendít, a földjük meg valóságos aranybánya... De hiába beszélni ennek a gyereknek. Csak Szabó Orzsi. Azzal van megakadva. Kóci pór Szabó jánya. Hogy mit lát azon a deszkaszálon az a gyerek? Egészen megvette az eszét az a, az a... Jaj, már hol is hagyta el? Legyen meg a te akaratod, miképpen azonképpen, hol marad már az a gyerek?... Vagy tán el se is indult az istenadta?... De minek is

ögyelítettem az ő dolgába magamot? Azt vesz el, akit akar. Bánom én, ha Herpai Sárkó, vagy Szabó Orzsi. Ő él velem, nem én. Hanem a föld . . . Igen a föld. Azért kár, dehát Istenem . . . hol is mondja csak? . . . Legyen meg a Te akaratod, miképpen mennyekben, azonképpen itt a földön is . . . és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is . . . Te is? . . . Te elverted hazulról saját édesfiad. Te pogány te! Még te mersz imádkozni? Kalácsot, pecsenyét, bort terítesz Jézuskának és tulajdon édesgyermekedet éhezni hagyod? Megmondottam, hogy bármi jót cselekesztek bárki szegénnyel, azt Vélem cselekszitek. Nem anya vagy te! Még a tudatlan állat sem veri el saját kölykét. Minek a mestergerendán az a Biblia? Minek a béles, bor, széna, abrak? Vidd előlem, lelketlen!

— De hátha olyan engedetlen . . .

Ha még egyszer olyan engedetlen is. Tán az Isten nem megbocsátott mindig tenéked? Még te prédikálsz fűnek, fának, hogy így a Jézus, meg úgy a Jézus? . . . Hát most hol a Jézus? Üres a szíved jászola és te még ünnepnapot mersz ülni? Jézuska születését? Még így megcsúfolsz Engemet? Hát azért szerettelek én téged, asszony? . . .

És Csókvargáné maga se tudta, csak azon kapta magát, hogy batyura fogja az abroszt kalácsostól, pecsenyéstől, borostól, kendőt köt a fejére és már kívül is a pitvar ajtaján.

Ugyancsak igyekezett a Vashalmon keresztül ki a gátig. Itt, hogy közelebb érjen, átvágott a hullámtéren. Mégis jócskán beéjtszakállott, mire a dobozi erdő alatt járt. Valósággal nyargalt át a Nagyhidon le az árokkoronáig. Azon végig be az utcák közé. Könnyen rálelt a házra. A kapu tárva, nyitva. Köszöntők járták a házat. Az istálló jukból mécs világlott, hát egyenesen odatartott. Igencsak itt lesz a gyerek, élt a gyanuperral Csókvargáné. És csakugyan. Gábriska ott darvadozott a garcsin, mákoskukoricát szemecskélt üdnap tisztelőtére. Fel se nézett a szilke mellől. Csak mikor meghallotta az édesanyja hangját, vetette fel a fejét. Első szava is az volt:

— Édesanyám, elvehetem-e Szabó Orzsikát, vagy sem?

— El fiam, el . . . — ritta el magát Csókvargáné.

Erre Gábriska szemét is elfutották a könnyek:

— Tudtam édesanyám, megjósolta volt tavaly karácsonykor a vízitündér! Az küldte Kendet!

— Nem lelkem, nem, másvalaki küldött . . .

* * *

Kint a tornyokban karácsonyt zendítettek a harangok. Csordapásztorok jődögéltek messzi pusztákról, havas majorokról tisztességet tenni a betlehemi Királynak. Kóringyások legényserege járta a kalácsszagú utcákat és csengős botjukkal megveregették az ablakokat:

Örvendjete, megszületett,
Betlehemben a szeretet,
Dicsőség, békesség . . .

Számadó Ernő.